

Råd till KTH-lärare som inför målrelaterade betygskriterier

Viggo Kann 2021-02-13

Fallgropar

- Att inte koppla ihop examinationen med betygskriterierna. Då blir betygskriterierna verkningslösa ord utan samband med vad som verkligen krävs för att prestera betyg.
- Många betygsgrader kan leda till att A-nivån blir för hög och E-nivån för låg. Gradera inte finare än vad som går att beskriva och bedöma. Alla Ladokmoment behöver inte utnyttja hela betygsspannet A-F.
- Att ha för detaljerade eller för allmänna betygskriterier. För detaljerade kriterier kan bli svårt att utforma examinationen efter och är svårt att sätta sig in i. För allmänna betygskriterier ger inte tillräcklig styrning vid utformning av examinationen och blir för otydliga för studenterna.
- Att förutsätta att bedömningen ska göras med hjälp av poäng. Bedömningen ska bygga på kriterier, och att sätta poäng för att visa kriterieuppfyllandet är ofta en onödig omväg.
- Sammanräkningsmetod som gör att vissa betyg i vissa fall inte påverkar slutbetyget, vilket kan minska motivationen att anstränga sig.
- Att inte kommunicera betygskriterierna till studenterna.
- Kompensatorisk betygsättning. **Varje godkänd student ska uppfylla alla lärandemål.** Det ska inte gå att klara kursen genom att uppfylla en del mål lite bättre och andra inte alls.

Var ska betygskriterierna ligga?

Betygskriterierna ska göras tillgängliga vid kursstart och lämpligen kommuniceras vid första undervisningstillfället och i kurs-PM. Det finns en officiell plats på KTH för kurs-PM och ett kurs-PM-genereringsverktyg.

Bonuspoäng

Bonuspoäng, poäng som ges när uppgifter under kursen utförs senast något visst datum, kan vara förenligt med målrelaterade betygskriterier. Det är då, såvida kursen inte har lärandemål eller betygskriterier om att studenten ska kunna hålla tider, inte själva tidhållningen som motiverar bonuspoängen utan att studenten vid redovisningen uppvisat någon kunskap eller färdighet från det mål som poängen tillgodoräknas till. Det är helt legitimt att ge poäng för kunskaper som visas före ett visst datum, bara det är möjligt för studenten att senare redovisa samma kunskaper på ett annat sätt för att visa att hen uppfyller det aktuella målet. Om poäng inte ges på tentan så kan bonusen istället användas för att kompensera för brister i tentauppgifter som testar motsvarande betygskriterium.

Tillgodoräkning av ickeobligatoriska uppgifter (KS, hemuppgifter etc)

I många kurser finns det frivilliga uppgifter under kursens gång som kan ge poäng till en avslutande tenta. Detta är i sig inte svårt att förena med målrelaterade betygs-kriterier. Det som krävs är att tillgodoräkningen görs på den tentadel som examinerar samma mål som den uppgiften examinerade. Om en uppgift examinerar flera mål är det lämpligt att dela upp studentens resultat på de olika målen och föra bidraget till rätt del av slutexaminationen.

Fx-komplettering och plussning

Målrelaterade betygs-kriterier underlättar och tydliggör komplettering och plussning. När en student inte har fått det betyg hen vill ha beror det på att hen inte visat tillräckligt bra kunskaper inom något eller några mål. Kompletteringen ska då bara ge studenten möjlighet att visa sig behärska just detta och när hen gjort det är kompletteringen klar.

Behövs kriterier för Fx?

Vid en examination kan flera delmål bedömas och studenten kan uppfylla olika kriterienivåer för olika delmål. Fx är inte nödvändigtvis en kunskaps- och färdighetsnivå i samma mening som betygs-kriterier för godkända nivåer. Det är snarare ett mått på hur långt avståndet till E-nivån får vara för att det ska vara möjligt (praktiskt och pedagogiskt) att komplettera. Betygssammanräknings-reglerna kan leda till att godkänd komplettering ger ett högre betyg än E, vilket är tillåtet.

En beskrivning av vad som är kompletteringsbart (dvs vilken prestation som är värd Fx vid examinationen) behövs. Det räcker alltså med ett operationellt kriterium; det behöver inte vara ett målrelaterat kunskapskriterium.

Exempel 1 (mästarprov): Den som gjort ett mindre fel på E-uppgiften som återstår efter den muntliga examinationen kan komplettera detta för samma lärare senast följande arbetsdag.

Exempel 2 (uppsats): Komplettering för göras av den som uppfyller kraven för E i alla avseenden utom ett av följande: stavning och grammatik, stilnivå, rubriker, sammanfattning.

Behövs kriterier för F?

Nej. F-kriterier riskerar faktiskt att minska tydligheten. Det är bättre att definiera F som att kriteriet för lägsta godkända nivå inte är uppfyllt.

Behövs kriterier för alla godkända betygsgrader A-E?

Nej. Inom varje bedömningsområde/bedömningsgrund ska så många nivåer som är lämpligt användas. Nivåerna behöver inte heller ha bokstavs-beteckningar A-F utan kan till exempel numreras 1-3. Men om momentbetyg som ska rapporteras i Ladok måste ha den betygsskala som registrerats i Ladok (A-F eller pass/fail). Det går bra att byta Ladokmoment i en kurs och därmed poängfördelning eller betygsskala.

Om beteckningarna A-F används för nivåerna är det lämpligt att använda F för underkänt, E för godkäntnivån och tidigare bokstäver i alfabetet för högre nivåer. Det går utmärkt att ha kriterier som heter till exempel A, C, E och där F används för den som inte uppnår kriteriet E.

Hur påverkas studiestrategin av betygssammanräkningen?

I en kurs som examineras i många examinationsmoment är det viktigt att tänka över vilka effekter ett planerat upplägg av examinationen kan få på studiestrategin. Om det till exempel före sista examinationsmomentet inte lönar sig att få högt betyg för en student så kommer hen troligen att välja strategiskt att inte göra mer än nödvändigt på sista examinationsmomentet. Detta kan inträffa oavsett vilket system för sammanräkning som används, men det är påtagligt om slutbetyget blir det lägsta eller högsta av delbetygen. En lösning är att erbjuda en andra chans till examination i slutet av kursen, till exempel i form av en munta.

Hur ska betygsfördelningen vara?

Fördelningen av betyg bestäms per definition av hur väl studenterna når upp till betygskriterierna. Men vad är en rimlig betygsfördelning? Hur hårda ska betygskriterierna vara? Det finns inga regler för detta. Rimligt är att i stort sett alla som uppfyller förkunskapskraven för kursen och lägger ner så mycket jobb som poängen för kursen motsvarar (40 timmar per 1,5 hp) ska få godkänt på kursen, alltså minst E. Rimligt är också att de duktigaste på kursen ska kunna få betyget A utan att behöva lägga ner avsevärt mer tid än vad kurspoängen motsvarar. Man kan också argumentera för att liknande kurser (till exempel för olika program) ska ha liknande kriterienivåer. Det finns inget krav på att det ska gå att få alla betyg i skalan som slutbetyg, men det är så i nästan alla kurser.

Om betygskriterier införs i en existerande kurs så är en tumregel att det ska krävas ungefär samma nivå av prestation att få A med betygskriterier som att få A tidigare.